

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירננו

גיליון מס' 1047

ויקהל פקודי פ"א השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

אַרְבַּעַה עָשָׂר שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת

"וְאַתָּה דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבַהֲמִשְׁךָ בְּיַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעַלְמֵם" ואחר כך "וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת". והמחלל את השבת נכרת מבני ישראל. "וְשָׁמְרָתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוֹמָת כִּי כָל הַעֲשֵׂה בָהּ מוֹלָאָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרֵב עִמָּיָה". לעומתו מו שמקיים אותה מתחבר לבני ישראל שבכל הדורות "לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדַרְתָּם בְּרִית עוֹלָם" (שמות לא).

שמירת שבת בפרהסיה

לכן יש חשיבות גדולה לשמירת השבת דווקא בפרהסיה, וחילולה בפרהסיה נחשב לחמורה שבעבירות. "מכאן אמרו: מקבלין קרבנות מופשעני ישראל כדי שיחזרו בתשובה חוץ מן המומר והמונסך יין והמחלל שבתות בפרהסיא" (תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סט עמוד ב). מסכת שבת פותחת בהוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים שגורמת חילול שבת ברשות הרבים. להדגיש את האופי הציבורי של שמירת השבת.

תבוא שמירת שבת בפרהסיה ותתקן את חטא העגל שנעשה בפרהסיה

שמירת השבת בפרהסיה היא תיקון לעגל, שעיקר קלקלתו הייתה בהיותו עבודה זרה של כלל הציבור. "וַיִּתְּפְּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאַזְנֵיהֶם" (לב ג). על זה היה עיקר הכעס של משה. "וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר קָרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַיִּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמַחֲלַת יָיָחַר אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַח מִיָּדוֹ אֶת הַלְּחָת וַיִּשְׂבַּר אֹתָם תַּחַת הַקֶּהַר" (שמות לב ט).

לכן שמירת השבת ב"הקהל" היא התיקון לחטא הזה. "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו" (שבת קיח). דור אנוש הפכו את הע"ז לנחלת הכלל. "בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה" (רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק א א). לכן מייד אחרי חטא העגל התורה מצווה בפרשת כי תשא על השבת והחגים ב"הקהל" ובעת עלייה לרגל (שמות לד כא).

שמירת שבת על ידי כלל ישראל

עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת

הפרשה מתחילה בהקהלת כל בני ישראל "וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות לה א), עוסקת בבניית המשכן ומוזכירה את הציווי על שמירת השבת. כי כשם שבניית המשכן היא משימה שמחייבת התגייסות לאומית, כך שמירת השבת היא לא משימה פרטית בלבד, אלא משימה שמחייבת התגייסות לאומית.

ובמדרשו: "מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנקאמר בראשה 'ויקהל' אלא זאת בלבד אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו מופך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולקנס בבתי מדרשות ללמוד ולהורות לישראל דברי תורה אסור והתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני. מכאן אמרו משה תקן להם לישראל שיהיו דורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות החג בחג. אמר משה לישראל אם אתם עושים פסדר הזה הקב"ה מעלה עליכם פאלו המלכותם אותי בעולמי שנקאמר ואתם עדי נאם ה' ואני אל" (ילקוט שמועני שמות - פרק לה - המשך רמז תח). מכאן נפסקה ההלכה לא לקבוע סעודה בעת ההתקהלות של הציבור בשבת להתקרב אל ה' בעת דרשת החכם המלומדם תורה (טור ש"ע רצ).

ושמרו בני ישראל את השבת

גם בפרשת כי תשא התורה מגדירה את השבת מצווה של בני ישראל.

למעלה מ-30 נבואות מתגשמות לנו ענינו. הספר מביא נתונים מובלטים מוגשים בטבלאות ונתונים ורשימים שמראים גודל אורח התם

מצינים: חישבו בגוגל "ספר הנבואה" הוב שמואל אליהו hanevuah.co.il

ספרו של הרב שמואל אליהו

נבואות מתגשמות בישראל

ספר חובה בכל בית בישראל!

הוא מעוניין שהרב ישפוט בתיק של בנו. השיב להם הרב שהוא מקבל משכורת כדי לדון בעניינים שבבית הדין היהודי. אבל לאחר שהפצירו בו הוא התרצה והלך לבית הדין השרעי, הם דיברו ביניהם בערבית והוא עשה עצמו כמי שאינו מבין, והם התפלאו איך הוא יודע הרבה דברים שהם לא תרגמו לו לעברית. כך הוא עשה ביניהם שלום ומנע שפיכות דמים הדדית.

הכנות לליל הסדר

לחם משנה בשבת זו

חובה לאכול לחם משנה בערב שבת ובבוקר. אבל בסעודה שלישית אין אפשרות לאכול פת, כי עדיין אין אפשרות לאכול מצה וכבר אין אפשרות לאכול לחם אחר חצות, וכדלקמן. לכן לצורך ארוחת הערב והבוקר יכינו לחם מצומצם שלכל אחד יהיה מה שהוא צריך כדי לשבוע, ולא הרבה יותר מדי, ואת מה שנשאר יזרקו לפח ביחד עם המפה והצלחות החד פעמיות. וכדאי שהלחם יהיה מסוג שאינו מתפורר, ולכן לא יקנו חלות או כל דבר שיש עליו שומשום, אלא פיתות וכד' לפי מספר הנוכחים.

לבשל כשר לפסח בכלים כשרים

בסעודות שבת שחל בערב פסח אין לבשל מאכלים שהם חמץ גמור, כגון קובה וכדומה, כי אז מתעוררת בעיה בעניין החמץ שנדבק לסיר בזמן הבישול, ויהיה קשה להדיח את הסיר אחרי הסעודה ואין לו אפשרות לבערו עוד. על זה כותב מרן בשו"ע (תמ"ד סעי' ג') "אין מבשלין לשבת זה דיסה וכיוצא בזה, ואין עושין בו פת הצנומה בקערה".

כמוכן שגם הפלטה תהיה מוכשרת לפסח וגם כלי ההגשה יהיו כשרים, רק צריך להיזהר שלא ייכנס בהם חמץ, ולכן משתדלים שהם לא יהיו מונחים על השולחן, אלא מוזגים מתוכם לצלחות חד פעמיות ומחזירים אותם למטבח מיד אחר כך. המזיגה לא הופכת אותם לחמץ.

יש מכסים את הכיסאות בניילונים מתוך הידור מצווה. אבל העיקר לדעת כי אם נפל פירור של חמץ לא עוברים עליו ב"בל יראה ובל ימצא", כיוון שכל האיסור הוא דווקא על פירור בגודל של כזית, אף שאנחנו משתדלים שלא יהיה גם פחות מכזית. וגם את הפירורים הללו אנחנו מבטלים אחרי שאנחנו זורקים את המפה עם הכלים החד פעמיים שבתוכה.

אחרי האוכל מנקים את השיניים עם מברשת שיניים וזורקים לפח (או שוטפים היטב אם אין בריה). כמוכן מטאטאים את החדר ומנקים את המטאטא או זורקים אותו ביחד עם החמץ לפח. לא חוששים מהטאטוא, כיוון שהבתים שלנו מרוצפים ואין בהם חשש של יישור הקרקע, ולמטאטאים שלנו שערות רכות שאינן נשברות כמו שהיה בעבר (עין שולחן ערוך שלו סעיף ב וברמ"א שם). חשוב לזכור לחזור על "שניים מקרא ואחד תרגום" ביום שישי.

הכנות לפסח מיום שישי

יש הכנות שאי אפשר לעשות לליל הסדר משבת, חלקן בגלל שהן מלאכות שאסורות וחלקן בגלל שהן הכנה משבת לחול. לכן כל דבר שצריך ריסוק, כגון שקדים ואגוזים לחרוסת וכדו', צריך לרסק כבר מיום שישי. וכן להכין את מי המלח לקערה של ליל הסדר להטביל בהם את הכרפס, להפריש חלה מהמצות עבודת יד אם אדם אפה לעצמו, להכין פמוטים לצורך הדלקה במוצאי שבת שהוא ליל החג שידלקו עד אחרי ארוחת ליל הסדר הארוכה ולהכין ולהדליק נר נשמה, שממנו מדליקים את נרות החג.

שלושים יום קודם הפסח שואלים ודורשים בהלכות הפסח

השנה נחגוג את ליל הסדר במוצאי שבת, ואנשים רבים נבוכים בהלכות הקשורות בכך, כי הדבר לא שכיח בלוח השנה שלנו. לכן הקדמנו ללמוד את ההלכות של הפסח הזה כבר עתה.

תענית בכורות

תענית בכורות תהיה השנה ביום חמישי. כיוון שכבר הוקדמה משבת שבה הייתה אמורה לחול, מקדימים אותה ליום חמישי שלא להיכנס לשבת כשהוא מעונה (שו"ע תע ב וכה"ח שם ס"ק כ', כ"ג).

בדיקת חמץ

מקדימים לבדוק את החמץ ביום חמישי בערב שהוא ליל שישי, היינו ליל "ג בניסן. ומתחילים לבדוק בצאת הכוכבים. ומברכים לפני הבדיקה "על ביעור חמץ", ולא "על בדיקת חמץ", כיוון שהבדיקה היא התחלת הביעור (שו"ע תלב). והביעור הוא שמכניס את כל החמץ שבביתו לתוך קופסה סגורה וממנה יקחו מזון הוא ובני ביתו ביום שישי וביום שבת עד השבתת החמץ בשבת בבוקר.

ביטול חמץ של הערב ושל שבת

לאחר הבדיקה בלילה יאמר את נוסח ביטול חמץ "כל חמירא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה לבטיל ולהוי כעפרא דארעא". דהיינו, כל החמץ שלא ראיתי אותו יהיה מבוטל כעפר הארץ. אבל החמץ שראיתי לא מבוטל, כי אני צריך לאכול אותו בשישי ובשבת.

ביום שישי בבוקר שורפים את החמץ שלא עתידים להשתמש בו בשבת (שוע תמד ב). וצריך לזכור כי בדרך כלל אנחנו מבטלים את החמץ אחרי השריפה בכל שנה ואומרים "כל חמירא דאיכא ברשותי דחזיתיה דלא חזיתיה דביערתה ודלא ביערתיה לבטיל ולהוי כעפרא דארעא". כל החמץ והשאור שראיתי או לא ראיתי, שביערתיו או לא ביערתיו, יהיה כעפר הארץ. ובשנה זו לא אומרים את הביטול של הבוקר ביום שישי אלא בשבת אחרי שזורקים את שיירי החמץ לפח, (שו"ע תמד ב ו).

ביעור חמץ בערב שבת

הגמרא (פסחים י"ג ע"א): "ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מבערין את הכל מלפני השבת וכו' ומשיירין מן הטהורות מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד' שעות". היינו לסעודת ליל שבת ושבת בבוקר. ו"טוב לבער בערב שבת קודם חצות, כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות" (שו"ע תמד סעיף ב). ואם לא שרף את החמץ קודם חצות, יכול לשרוף אותו אחר כך עד כניסת שבת.

כבוד לחמץ שמביא שלום

כשמבער את החמץ, לא יזרקנו ברחוב משום ביזיון, וגם מפני שיש בזה חילול ה' בעיני הגויים שמא יאמרו שמזלזלים בלחם (בא"ח צו אות י'). בתקופה שהרב אליהו זצוק"ל היה דיין בבאר שבע, אירע סכסוך גדול מאוד בין כמה שייח"ים בדואים לבנו של השייח' הגדול, והם נהגו להתקהל באזור בית הדין שלהם, שהיה בסמיכות לבית הדין שבו כיהן הרב. הרב מספר כי יום אחד בדרכו לבית הדין, הוא ראה לחם זרוק ברחוב, הרים אותו, נישק אותו והניחו במקום גבוה.

לפתע הרב שם לב לשייח' שרץ אחריו ועמו שני שוטרים. פנה אליו השייח' בשפה הערבית ואמר לו "אתה, אתה", אבל הרב עשה עצמו כמי שאינו מבין את השפה הערבית. השוטרים הסבירו לרב שהשייח' ראה אותו מרים את הלחם מהרצפה, ומעשה זה השאיר עליו רושם גדול, ולכן

כתב המשנ"ב "אבל אם אין לה תואר מצה - אין בו איסור" (שער הציון סימן תע"א ס"ק טז בשם מג"א). וכן כתב כף החיים (ס"ק ל"ג). ולכן עוגות מקמח מצה מותרות בערב פסח כי אין להן שום תואר של מצה.

שחרית של שבת

תפילות שחרית מוקדמת

בשבת שחל ערב פסח להיות בתוכה יש לגמור את אכילת החמץ מוקדם עד שעה רביעית, ועל כן יש לארגן בכל מקום תפילה מוקדמת עם הנץ החמה, שכן אם ירצו להתפלל כמו אותם הנוהגים להתפלל בשעה 8:00 למשל, לא יוכלו לאכול חמץ אחר התפילה. ואם לא מתפללים בנץ החמה לפחות יתחילו "הודו" בשעה 6:00.

להעביר גילולים מן הארץ

וצריך להזהר שלא למהר בתפילה זו, כי ביום זה מבטלים את החמץ, וביעור חמץ שאנו משתדלים בו משפיע על ביעור יצר הרע מתוכנו ומהעולם כולו, ומכניע את מלכות הרשעה העולמית כפי שאנו רואים עין בעין במשך 75 השנים האחרונות. ובמיוחד בשנה האחרונה שבה נשבר כוחם של הרעים בלבנון ובסוריה, בעירק, באיראן ובלוב, ביהודה ושומרון וברצועת עזה. בכל מקום שבו יושבים שונאי ישראל בוקה ומבולקה, נשברת ומתרסקת כלכלתם והולכת מדחי אל דחי והם הורגים זה את זה ונלחמים זה בזה עד טיפת דמם האחרונה. על כן צריך להזהר מאוד בתפילה ביום הזה שבו שוחטים את השה, האליל המצרי. יום שבו נהפכו סדום ועמורה. יום שבו התברר לעשו שהברכות הן של יעקב.

מצא חמץ אחרי זמן ביעורו

אם אחר זמן הביעור מצא אדם חמץ בביתו - הוא מוקצה גמור ואסור לו להרים אותו, וצריך לכפות עליו כלי ויניחו כך עד מוצאי יו"ט ואז ישרוף אותו (עין שו"ע שם סעי' ד', ה', ו', ומש"ב ס"ק ד' ט"ו, כ"א, וכ"ח שם ס"ק ז', ל"ב, מ', מ"ד, וב"ח פרשת צו אות ב').

הכנה משבת לפסח

מקור הדין להדחת כלים בשבת

הגמרא (שבת קי"ח ע"א) דנה בעניין הדחת כלים בשבת, שאינה מותרת אלא לצורך השבת בלבד ולא לצורך החול. "ת"ר קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית. שחרית, מדיחן לאכול בהן בצהרים. בצהרים, מדיחן לאכול בהן במנחה. מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח". ובאר רש"י (ד"ה שוב) "דאין הדחה זו אלא לחול". כלומר שכל עוד הוא מדיח כלים על מנת להשתמש בהם בשבת, אם זה לצורך סעודה שנייה או שלישית מותר, שכן הוא מכין את זה לשבת עצמה. אבל לצורך החול, כגון אם מדיח את הכלים מסעודה שלישית ומעלה ששוב לא יאכל בהם בשבת זו, לא יכול להדיח, שזה מכין לחול.

סידור השולחן לליל הסדר בשנה זו

ונוכל ללמוד מכך, שלא רק לעניין הדחת כלים יש איסור, אלא לכל דבר, כגון להציע מיטות, "מציעין מיטות מילי שבת לשבת אבל לא משבת

כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב

בגמרא ירושלמי (פסחים ס"ח ע"ב) כתוב: "א"ר לוי האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה. תני ר' יודה בן בתירה אומר בין חמץ בין מצה". וכך פסק הרמב"ם כתב בלשון חריפה "אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב, ומי שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו" (הלכות חמץ ומצה פרק ו' י"ב).

מחמת החומרה הגדולה של אכילת מצה בערב פסח כתב הרמ"א שהיו נוהגים לא לפורר או לשבור מצה בערב פסח שמא יאכלו ממנה, אבל הלכה לא כך (תע"ב). יש מחלוקת בין הראשונים ממתני זמן האיסור. הפוסקים אומרים שהאיסור הוא רק מעלות השחר (משנ"ב שם). לדעת הרא"ש האיסור הוא רק מחצות היום, שזה זמן איסור חמץ. ולדעת הרמב"ן האיסור הוא כבר מזמן בדיקת חמץ בערב שלפני (ר"פ ח"ג ס"י כ"ז). הלכה אנחנו נוהגים רק בערב פסח.

קודם שעה עשירית מותר לאכול מצה עשירה

כתב השו"ע "וקודם שעה עשירית מותר לאכול מצה עשירה" (תע"ב), שהיא מצה שעשויה מקמח כשר לפסח עם מיץ פירות בלי מים כלל. ויש שאינם אוכלים מצה עשירה בפסח (רמ"א תס"ד) ויש אוסרים לא לאוכלם גם בערב פסח (שו"ע הרב תמ"ד). ויש מתירים בערב פסח גם לאשכנזים (תוס' בפסחים צ"ט ע"ב. צ"ח פסחים י"ג. וראה שו"ת משנה הלכות טו קנ"א). אמנם אחרי שעה עשירית אסור לאכול כלל אפילו מצה עשירה לכל הדעות כדי שיאכל מצה בליל הסדר לתיאבון. ומותר לאכול רק פירות וירקות, וגם הם שלא ימלא כרסו מהם.

מצה שנאפה כתקנה ואח"כ נתפררה ונילושה ביין ושמן

כתב הרמ"א: "מצה שנאפה כתקנה ואח"כ נתפררה ונילושה ביין ושמן, אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח". וכתב המשנה ברורה (תע"א ס"ק י"ח) כי אם לא נילושה "פשיטא דאסור שיוצאין בפרורין בלילה ידי חובת מצה". ואפילו נילושה ביין ושמן - אסורה כי יש עליה צורת מצה "בין שנאפית אח"כ שנית בין שלא נאפית ורוצה לאכול כמו שהיא". ואסורה כי לא נתבטל ממנה שם מצה בגלל הריסוק הזה. ולכן אסור לאכול בערב פסח מצה שעשויה מחתיכות מצה מטוגנות.

פירורי מצה שנתבשלו - קניידלך או קובה

ממשיך המשנ"ב ואומר: "וְכָל זֶה בְּשֵׁלָא בְּשֵׁלָה, אֲבָל אִם בְּשֵׁלָה וְכִמּוֹ שְׁנוֹהֲגִין בְּמִדְּיוֹתֵינוּ לְעִשׂוֹת פְּדוּרִים מְפֻזָּה שְׁקוּרִין (קניידלך) או מְצָה מְבֻשָּׁלֶת בְּכָלִי רֵאשׁוֹן מְתָר לְאִכְלָה קִדְם שְׁעָה עֶשְׂרִית דְּזֶה בְּנֻדְאִי לֹא מְקַרְבֵי מְצָה". וכן הדין לכל עוגות שעשויות מקמח מצה, או מאכלים שעושים מקמח מצה כמו קוֹבָה וכד'.

מצה שבושלה לפני ערב פסח

כתב ה"בן איש חי" בשו"ת רב פעלים (חלק ג - אורח חיים סימן כז) "הרב חק יעקב התיר לאכול מצה מבושלת בערב פסח, וכתב דכן הוא הסכמת האחרונים אך הרב בית דוד בס"י רמ"ז אסר והביא ראיות לזה, והשולחן גבוה והחיד"א כתבו שאין לחוש לדעתו ומותר לאכול בערב פסח מצה מבושלת. וגם הרב ב"ד לא אסר אלא דוקא אם בשלה אחר שנכנס יום י"ד, אבל אם נתבשלה קודם יום י"ד מותרת, כיון דלא חל עליה עדיין האיסור. וכן הוא פוסק לבשל את המצה לפני ערב פסח" (ב"ח צו כ"ו).

שמירת השבת
בפרהסייה היא
תיקון לעגל,
שעיקר
קלקלתו
הייתה בהיותו
עבודה זרה
של כלל
הציבור. לכן
מיד אחרי
חטא העגל
התורה מצווה
על השבת
והחגים
ב"הקהל"
ובעת עלייה
לרגל

למוצאי שבת" (משנה שבת ק"ג ע"א). ואין להכין שום דבר בשבת אלא לצורך השבת בלבד.

וכך כותב מרן ה"בן איש חי" (צו, ראשונה, הלכות ערב פסח שחל בשבת הלכה ז') בעניין זה, "סידור השולחן לצורך הלילה לא יעשה אלא אחר חשכה, דאין שבת מוכן ליום טוב. אך כיון שעבר בין השמשות, שהוא אחר קריאת המוגרב בשבעה דקים, מותר להכין לצורך הלילה".

שינה בשבת

יש מצווה לישון בשבת זו יותר מכל שבת. הגם שיש מצווה לישון בשבת, אסור לומר כי הוא ישן בשבת כדי שיהא לו כוח לימי החול, ואפילו בשבת זו אם אדם ישן ואומר שיהא לו כוח לליל הסדר - אסור. אבל טוב לישון ולנוח בשבת, ואולם לא יאמר בפה ומותר רק לחשוב (עין ספר חסידים ס' רס"ו, ומש"ב ס' ר"צ ס"ק ד', ועין בא"ח פרשת צו אות ז').

סעודה שלישית בערב פסח שחל בשבת

בערב פסח שחל בשבת נדחית סעודת מלך

רבי שמעון בר יוחאי אומר: העדתי על עצמי שלא ביטלתי שלוש סעודות (זהר האזינו דף רפ"ח). וכתוב בזוהר הקדוש פרשת אמור (דף צ"ד ודף צ"ה) ששאל רבי אלעזר בנו של רשב"י את אביו: כיצד מקיימים סעודה שלישית בפת בערב פסח שחל להיות בערב שבת? הרי מצה אסור לאכול כבר מהבוקר, וגם מצה אסור לאכול ביום הזה.

ואמר רשב"י לבנו שאמנם יש צורך בסעודה שלישית, ויש בה מעלה מיוחדת עכ"ז "בערב פסח שחל בשבת נדחית סעודת מלך", כי א"א לקיימה עם פת, ובלי פת זה לא סעודה "נהמא לא אשתכח משש שעות ולמעלה דסידורא דפתורא בלא נהמא לאו הוא סידורא". ומעולם הוא לא ביטל סעודה שלישית אפילו במצבים קשים כמו שהעיד על עצמו ביום פטירתו (האזינו דף רפ"ח). ואמר רבי אבא: מסדר פתורא ואשתדל במעשה מרכבה והוא אמר "דא סעודתא דמלכא דייתי למיכל גבא". זו היא סעודת המלך שיבוא לאכול אצלי. ומזה למד הגר"א שלדעת רשב"י אין חיוב באכילת סעודה שלישית בשבת זו, והיא נדחית. כי לדעת רשב"י עיקר הסעודה זה בפת.

וכבר כתב כף החיים שרק רשב"י יכול לקיים סעודה שלישית, אם הוא עוסק במעשה מרכבה ולא כל אחד ואחד יכול לעשות כן (עין כף החיים תמ"ד ס"ק ח"ו), שרק לרשב"י דהוה נהירא ליה שבילי דשמאי כשבילי דארעא ויודע לימוד שעושה תיקון במקום סעודה, אבל אנחנו צריכים דווקא לעשות סעודה ומ"מ אם שניהם כאחד טובים.

סעודה שלישית בפירות

אם אין לאדם עוגות או לביבות מקמח מצה טחון, יאכל בשר או דגים, או תמרים או פירות משבעת המינים. אין לו תמרים, יאכל פירות וירקות משאר מינים. אם אוכל קניידלך, צריך לכתחילה לגמור את האוכל עד שעה 14:50 שהיא שעה עשירית, ואם אוכל רק פירות אפשר אחרי הזמן אבל יוכל לאכול מעט פירות. יש עדות שלא אוכלים בערב פסח ביצה. השנה שעבר פסח הוא שבת, אם נוהג כל שבת לאכול ביצה, יכול לאכול ביצה גם בסעודות היום (עין לבא"ח פרשת צו אות ג', ה').

השומר פסח כהלכתו אין שולט בו יצר הרע

כתוב בזוהר הקדוש: השומר עצמו בפסח מחשש חמץ גופו שמור מיצר הרע ונשמטו היא עליונה, ועליו נאמר "לא יגורך רע" (רעיא מהימנא כי תצא דף רפ"ב ע"ב). וזה המקור לדברי האר"י המובא בבאר היטב משם האר"י ז"ל "הנוהר מחמץ במשהוא מובטח לו שלא יחטא כל השנה". ועיין במקדש מלך המובא בשו"ע של הזוהר (עמוד קנ"ז) "השומר פסח כהלכתו אין שולט בו יצר הרע" וכו', משם אור מופלא האר"י זלה"ה.

והיי רצון שנזכה לקיים את הפסח כהלכתו, ונזכה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים במהרה בימינו, אמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

זהירות מחמץ בין הסדקים

סיפר רופא השיניים של הרב זצ"ל, כי בכל ערב פסח היה הרב מגיע למרפאת השיניים שלו לניקוי שיניים. הוא היה מבקש ממנו לבדוק בכל החורים והסדקים של הפה, אם לא נשאר שם חמץ. חומרה זו הרב היה נוהג בעצמו ולא אומר כן לאחרים.

כל זה כי רבנו יוסף חיים זיע"א, בעל הבן איש חי, סיפר כי היה פעם תלמיד חכם שניקה היטב את כל הבית ולא ניקה את שיניו כדבעי. בעת שאכל מצה בליל הסדר, יצאה חתיכת חמץ שהייתה תקועה בין שיניו ונאכלה עם המצה המהודרת. בלילה בשנתו הוא ראה בחלום את פירור החמץ שאכל בליל פסח והיה בצער גדול על כך. על כן היה הרב נוהר בכך ביותר.

מחמיר בעמקות

סיפר הרב אלי מימון: עוד בהיותי בחור צעיר שמעתי שיעורים של הרב זצ"ל, ובכל פעם התפלאתי מאוד על החומרות שהרב מדבר עליהן בנושא כשרות, ובעיקר כשמדובר בנושא כשרות לפסח, מצה עשירה וכדומה. פעמים רבות חשבתי שאולי הרב אינו מכיר את הפרטים ואולי מחמיר יתר על המידה. בשלב מאוחר יותר, לאחר שהוסמכתי לרבנות, מוניתי כמנהל מחלקת תעשייה וחרושת ברבנות הראשית לישראל. במסגרת זו ביקרתי רבות במפעלים ובקווי ייצור, ויצא לי ללמוד ולהכיר מקרוב את עולם תעשיית המזון ואת הבעיות ההלכתיות הכרוכות בו. לא אחת נועצתי ברב בשאלות כאלה ואחרות. באותה תקופה גם למדתי עד כמה צדקו דברי הרב ועד כמה הוא מכיר לעומק את נושא תעשיית המזון.

פעם אחת לפני פסח ביקש ממני הרב זעפרני להגיע אל לשכת הרב על מנת שהרב יתעדכן בחידושים של תעשיית המזון לקראת פסח הקרב ובא. הגעתי אל הרב וקיימנו שיחה מקיפה על תעשיית המזון. נדהמתי מהיכרותו המעמיקה של הרב את הנושא, מההבנה הטכנית המדהימה ומהירידה לפרטי פרטים בסוגיות הטכנולוגיות של תעשיית המזון. במקום שאני אעדכן את הרב, יצאתי מהפגישה עם רשימה ארוכה של שאלות שהיה עלי לברר יותר לעומק על מנת להבהיר מה צריכה להיות עמדת ההלכה.

תשובה כהלכה

אונג עגרת מצותא. יש לי תלמידים שנמצאים במלונות קורונה. הם רוצים בסעודות שבת לשיר שירים ועונג שבת וכו', אבל הם חוששים שאנשים שאינם שומרים שבת יצטלו אותם, ונמצא שיגרמו להם לחטא. מה כדאי להם לעשות? אם יהודי מקדש שם שמים בהתנהגות של שמחה, חיוך, עזרה וגם בכך שהוא מראה אווירה של שבת - זו זכות ענקית. ליהודים שאינם דתיים זו יכולה להיות הזדמנות של פעם בחיים. כל עוד מתנהגים בטבעיות עם מישהו מצלם, זו לא בעיה שגורמת לחילול שבת למצולמים. רפואה שלמה לחולים.

אין אונג. בני משפחה שנוסעים שבעים לפני פסח מהבית, וחוזרים אחרי הפסח, האם חייבים להכשיר את הבית ולעשות בדיקה? חייבים לנקות להוציא את החמץ ולבער אותו, לבדוק ללא ברכה ולומר את נוסח הביטול.

פירורים Se 66הרה. עד כמה צריך לדקדק בניקיונות לפסח? האם ממש לחפש אחרי כל פירור? הרי ממיילא אנחנו עושים ביטול חמץ על כל דבר שנשאר ברשותנו. מלבד זאת, האם חומר ניקיון, כגון אקונומיקה, מבטל את החמץ? כלומר, האם אני יכולה לנקות איתו ולהסיר דאגה מליבי שכל חמץ שלא ראיתי ממיילא מבוטל? על פי ההלכה צריך להיזהר שלא יהיה כזית חמץ (27 גרם) במקום אחד. או אפילו חצי כזית וכד'. אבל לא צריך להיזהר על פירורים. אבל מנהג נשות ישראל לנקות את הבית גם מפירורי חמץ, כי הן רוצות טהרה גדולה והתחדשות גדולה. והן צודקות. ביטול החמץ מועיל רק אחרי הניקיון ואחרי הבדיקה. שבלעדיה עלול ביטול חמץ להיות מילים בעלמא, במיוחד אם אדם ביטל חטיף חמץ ורואה אותו בפסח בביתו ומשתוקק לאכול אותו. הרי הרצון לאכול את החטיף ביטל את "ביטול החמץ". מלבד זאת, חומר ניקיון כמו אקונומיקה מבטל את החמץ. כלומר, את יכולה לנקות איתו ולהסיר דאגה מליבך שכל חמץ שלא ראיתי ממיילא מבוטל.